

Finanskrisen og konsekvensene for kvinner i Irland.

v/Anne Casey. Oversatt av Lill Fanny Sæther

I januar i år gjennomførte FNs uavhengige ekspert på menneskerettigheter og ekstrem fattigdom, Dr Magdalena Sepúlveda Carmona, et fem dagers besøk i Irland. Hensikten var å rapportere om den aktuelle situasjonen til FNs generalforsamling og FNs kommisjon for menneskerettigheter. Hennes rapport konkluderer med at den "økonomiske og finansielle krisen har skadet landet og har fått alvorlige konsekvenser for det irske folket". Samtidig som hun kritiserer regjeringen for å innføre kutt i offentlige utgifter, sa hun også at "Reduksjoner i offentlige utgifter rammer de fattigste og mest sårbare hardest".

Den nåværende økonomiske, og jeg vil også si, politiske krisen, har dramatisk påvirket det irske samfunnet. Arbeidsløsheten øker, et økende antall mennesker lever i fattigdom og er sosialt ekskludert. Ved alle økonomiske og politiske kriser vil virkningen være veldig forskjellig på de ulike samfunnslagene. Krisen i Irland representerer en uforholdsmessig trussel mot sårbare grupper i landet, de som fikk liten glede av den såkalte "Celtic Tiger", som den økonomiske boomen kaltes i Irland. De i samfunnet som er rammet uforholdsmessig hardt er barn, enslige forsørgere, handicappede, innvandrere, reisende, hjemløse, "the working poor" dvs. de som ikke kan leve av sin lønnsinntekt, folk i utkantstrøk, flyktninger og asylsøkere.

Menneskerettighetseksperten var spesielt bekymret for barn, og spesielt barn i familier med en enslig forsørger. "De store kuttene i barnetrygden og andre tjenester i de siste statsbudsjettene vil forverre deres situasjon og lede til en økning i antallet fattige barn som er bekymringsfull. Dette representerer et langt tilbakeskritt for Irland".

Irland var rangert blant de ti rikeste landene i verden i 2008/09. Men selv i de årene var det omfattende fattigdom innen visse grupper og gapet mellom de rike og de fattige ble større i løpet av årene med ekstrem økonomisk vekst.

Kvinner og arbeidsmarkedet.

Vi må erkjenne at kapitalismens vesen har forandret seg. Realøkonomien som baserer seg på produksjon av varer, med sine konstante overproduksjonskriser, ledet til at finanskapitalen med sine spekulasjonsbobler dominerte i stor stil med papirverdier som var ti ganger høyere enn verdens totale vareproduksjon. Dette medførte enorme strukturelle, materielle og ideologiske konsekvenser for samfunnet, inkludert økt individualisme og sviktende kollektiv bevissthet, spesielt klassebevissthet.

Det økonomiske klimaet med innstramninger i statsbudsjettene gjør det tøffere for arbeidsfolk. Dette kulminerte med budsjettet for 2010. Regjeringens politikk manifesterte seg med store kutt i offentlige utgifter, sosiale velferdsordninger, barnetrygd og offentlig ansattes pensjoner. I tillegg kom alvorlige angrep på arbeidsplasser i privat sektor og alle de andre tiltakene som var ment å bidra til at arbeidsfolk og de fattige skal betale for regjeringens og bankenes finanskrise.

Den første bølgen av arbeidsplasser som ble borte var hovedsakelig konsentrert i bygningsbransjen og tilstøtende vareproduksjon. Bygningsbransjens kollaps resulterte i en enorm økning av menn som registrerte seg som arbeidsløse. Den andre bølgen av arbeidsløse kom i lettindustrien og i

servicesektoren med en overvekt av kvinnelige ansatte. Disse er også typiske lavtlønnsyrker. Dette ble så etterfulgt av alvorlige angrep på lønnen i offentlig sektor, hvor kvinnene også har de dårligst betalte jobbene. Mange av disse fikk lønnsreduksjoner på over 20 %.

Men dette er ikke hele historien. Kutt i velferdsordninger, trusler mot avtalene som regulerer lønnsdannelsen for lavtlønnede og avvikling av offentlige tjenester har alle alvorlige konsekvenser for kvinner i Irland og over hele Europa.

Virkingen for kvinner av de svekkede statsbudsjettene, de sk nøydsomhetsbudsjettene, har ikke blitt analysert spesielt i Irland. Men det har blitt påpekt at de stadige kuttene i enkepensjoner, i støtten til enslige forsørgere og andre omsorgspersoner representerer kutt på nesten 10 %, i tillegg kommer kutt i barnetrygden på 8,5 % og kutt i tjenestetilbudet og lønninger i offentlig sektor som alle har rammet kvinner mer enn menn.

Men hva betyr dette for kvinners dagligliv? Og i hvilke grad bidrar disse kuttene til ulikhet mellom kjønnene?

Lønnsnivå.

Sammen med økende arbeidsløshet, kutt i velferdsytelser og offentlige utgifter er lønnsnivået i Irland under press. Regjeringen har bestilt en kommisjonsrapport for å gjennomgå arbeidet til den partssammensatte arbeidsretten for fastsettelse av lønnsnivået i utvalgte lavlønnsområder. Arbeidsgiverne argumenterer med at de lønnsnivåene arbeidsretten fastsetter fungerer som et hinder for å skape og opprettholde arbeidsplasser. Duffy-Walsh rapporten (en uavhengig gjennomgang av lov og avtaleverk for regulering av arbeidslivet og arbeidsavtaler for lønnsfastsettelse navngitt etter medlemmene Kevin Duffy, formann i arbeidsretten og Dr Frank Walsh, University of Dublin) konkluderte med at å senke arbeidsrettens fastsatte lønnsnivå ned til minstelønnen, ikke vil ha avgjørende innvirkning på antallet arbeidsplasser. Men det ser ut som om ansvarlig statsråd vil fortsette forsøkene på å reformere eller nedlegge den partssammensatte arbeidsretten. Å nedlegge denne vil resultere i en nedgang i lønn for de lavest lønte, spesielt kvinner, og det vil resultere i en dramatisk økning i antallet arbeidere og arbeideres familier som vil tvinges ut i fattigdom.

Sammenhengen mellom inntekt og fattigdom er vel kjent, ikke bare i Irland men i hele EU. I henhold til the European Anti Poverty Network "er det mer sannsynlig at kvinner i Europa vil oppleve fattigdom enn menn, og enslige mødre, eldre kvinner og innvandrerkvinner er spesielt sårbare."

Hjemmeværende kvinner.

I 2009 var 90.484 mennesker enslige forsørgere og mottakere av offentlig støtte fra Sosialdepartementet. Av disse fikk 56,1 % støtte for ett barn og 97,88 % av mottakerne var kvinner. 60 % av mottakerne var i arbeid. Av disse jobbet de fleste kvinner deltid, mens de fleste menn jobbet heltid. Enslige foreldre har ofte problemer med å finne arbeid, ta utdanning eller annen opplæring fordi det mangler barnehager og barnetilsyn etter skoletid av god kvalitet som de har råd til å betale. Dette betyr at jobbtilbudet er begrenset og lavt lønnet. I forhold til andre sosiale grupper er det mer sannsynlig at enslige forsørgere lever i fattigdom.

Data fra EU-rapporten som undersøkte inntekts- og levekår (EU-SILC) gjennomført i 2009 av det irske statistiske analysebyrået viser at 16,6 % av de enslige forsørgerne lever i permanent fattigdom, sammenlignet med 5,5 % i befolkningen som helhet.

Den viktigste årsaken til barnefattigdom er at foreldrene er arbeidsløse. En betydelig andel av de barna som lever i fattigdom finnes i ikke-arbeidende familier. Nivået på sosialhjelpen er en annen viktig faktor. Barnetrygden er universell og skal dekke utgifter til underhold av barn og denne har økt betydelig de siste årene. Utbetalingen skjer til den som har hovedomsorgen, og i de fleste tilfeller er det moren som mottar disse pengene. Dette er en viktig funksjon fordi barnetrygden derved gir kvinner en viss økonomisk selvstendighet.

Barnetrygden kan aldri kompensere fullt ut for kostnadene ved å ha barn, og i statsbudsjettet for 2010 har regjeringen redusert barnetrygden med 10 Euro pr. mnd. for det første og andre barnet. Dette er et tiltak fra finansministeren for å spare 149 mill. Euro. Støtten for påfølgende barn ble også kuttet. Samtidig ble det foretatt kutt i støtten til enslige forsørgere og støtten til andre omsorgspersoner (igjen overveiende kvinner) ble kuttet med 8 Euro. Irland har mange enslige forsørgere og deres yrkesdeltagelse er lav.

Disse sparetiltakene bidrar til barnefattigdom: nesten halvparten av barn i ikke-arbeidende familier med enslig forsørger lever i konstant fattigdom. Internasjonalt har vi sett at den mest effektive måten å redusere barnefattigdom på er at foreldre tilbys arbeid. Irland burde ha forlatt en politikk med passivt mottak av støtte og trygder og i stedet ha en gjensidig forpliktende tilnærming for å hjelpe og oppmuntre enslige mødre slik at de får fotfeste på arbeidsmarkedet, i alle fall når barna deres har nådd en viss alder. Det er mulig å redusere utfasingsnivået på støtten til enslige forsørgere (fordi dette skaper en felle som frister til lav aktivitet). Vi kunne også tillatt at foreldre vender tilbake til arbeidslivet og allikevel beholder noe av støtten, som for eksempel husleiestøtte og gratis medisinsk hjelp (kanskje for en begrenset tid). Som del av denne pakken kunne arbeidssøkerkravene strammes inn for enslige foreldre som har barn i skolealder. Selvfølgelig vil en slik gjensidig forpliktende politikk fremstå som attraktiv for ny-liberale politikere og forståelsepåere. Det er derfor avgjørende at en utvikling mot en slik politikk kobles med tilstrekkelig arbeidstrening, barnehager og tilsyn etter skoletid.

Kvinner og vold i hjemmet.

En rapport om vold mot kvinner fra Women's Aid (en organisasjon som bla er statlig finansiert som jobber med vold mot kvinner) skriver om: "virkningen finansielle kriser har på økende vold i hjemmet." Dette er selvfølgelig ikke bare et irsk fenomen, men har vært underbygget av forskning i mange land over mange år. En rapport fra India i 2010 viser at "hovedtyngden av hjemlige konflikter, vold og depresjoner som er forårsaket av økonomiske problemer rammer i de fleste tilfeller kvinner og barn." Samme år argumenterte en talsmann for Young Women's Christian Association (YWCA/KFUK) i New England med at "selv om omstendighetene er ulike, når økonomien er anstrengt og dette øker diskusjonsnivået i familien, er det i alle fall en underliggende årsak når noen menns voldelige tendenser trigges. Dette bidrar også til at kvinner nøler med å forlate voldelige forhold."

Disse erfaringene er likedan i Irland, noe som en rekke informasjonsskriv fra Women's Aid viser. Et skriv fra november 2010 viser at resesjonen har redusert valgmulighetene for kvinner som opplever vold i hjemmet, mange kvinner forteller at de er fanget i voldelige forhold. "Krisesenter og

støtteordninger har allerede blitt berørt av kutt i overføringene i 2009 og 2010. Det er umulig å fortsette å opprettholde samme nivå og kvalitet på tjenestene hvis det kommer ytterligere kutt.” Informasjonsskriv om vold i hjemmet av 25. november 2010 fra Women’s Aid.

Ikke tilslør problemene.

Det er også en annen dimensjon i forbindelse med krisen, nemlig IMF/EUs såkalte redningspakke. Den finansielle krisen avslørte fasaden som skulle vise vår politiske selvstendighet fra EU og avslørte den interne underkastelsen under imperialismen. Påstanden om at the Celtic Tiger endret Irland slik at landet ble et av de rikeste i Europa, skjøt langt over mål. Selv om de fleste politikere omfavnet sosial samholdighet og dialog, ble Irland et samfunn med større forskjeller i årene med ekstrem økonomisk vekst. Mens den samlede reallønnen økte fra 1987 til 1997, økte bedriftenes profitt med ca. 78 % i samme periode. Fra 1980 og inn på 1990-tallet falt andelen av nasjonalinntekten som gikk til lønninger fra 72 % til 63 %, slik at “... andelen av nasjonalinntekten som går til lønninger på det nåværende tidspunkt er den laveste i Europa”.

Eksterne årsaker og markedskrefter får alt for ofte skylden for finanskrisen i Irland. Men, som vi vet, er markedskrefter slett ikke naturkrefter, selv om de kan fremstå som det. De reflekterer konsekvensene av klassesamfunnet og er ikke illusjoner. De kan ikke ønskes bort, og det kan heller ikke konsekvensene. Hvis vi ikke skjønner problemenes karakter, vil syklusen med kapitalisme i krise fortsette, og som i tidligere kriser vil dette fortsette å påvirke de fattige og spesielt kvinner mer enn andre. Historien har vist oss at under disse omstendighetene vokser avstanden mellom de som har og de som ikke har.

For irske arbeidere generelt og kvinner spesielt, har EUs rolle vært ødeleggende. Målet for spesielt den Europeiske sentralbanken har vært å beskytte engelske, franske og tyske banker mot tap påført under bankkrisen. Arbeidsløshet, fattigdom og vold er prisen irske kvinner tvinges til å betale for den finansielle stabiliteten på det internasjonale kapitalmarkedet.